

Evropské právo společností-
možnost přemístění podnikatelské činnosti
do jiného členského státu

Mgr. Jakub Kraus

kraus@akkraus.cz

31.5.2005

Osnova

- ◆ Prameny evropského práva společností
- ◆ Harmonizace práva společností v jednotlivých právních řádech členských států (nařízení, směrnice)
- ◆ Přemístění sídla anebo hlavní správy společnosti na území jiného členského státu
- ◆ Významná rozhodnutí Evropského soudního dvora
- ◆ Konkurence právních řádů
- ◆ Česká právní úprava
- ◆ Prodej podniku
- ◆ Evropská společnost
- ◆ Závěr

Prameny komunitárního práva

- ◆ Rozdělení (dle původce) - primární a sekundární
- ◆ Primární (původce - samotné členské státy)

Zakládací dokumenty Evropských společenství a jejich pozdější změny

- Pařížská Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (podepsaná z roku 1951), které zaniklo ke dni 23. července 2002
- Římská Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
- Římská Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii z roku 1957
 - Jednotný evropský akt z roku 1986
 - Maastrichtská smlouva o Evropské unii z roku 1992
 - Amsterdamská smlouva z roku 1997
 - Smlouva z Nice z roku 2000

Prameny komunitárního práva

Primární

- ◆ Právo společností - Smlouva o založení Evropských společenství zakotvující čtyři základní svobody, a to volný pohyb: **osob (svoboda usazování), zboží, služeb a kapitálu**
 - Vertikální účinek (fyzické a právnické osoby se mohou dovolat těchto norem vůči státu)
 - Dle judikatury ESD i horizontální účinek (fyzické a právnické osoby se mohou dovolat těchto norem ve vztahu i k jiným osobám)
 - Oblast kartelů, zneužití dominantního postavení, zákaz diskriminace z důvodu národnosti

Prameny komunitárního práva

Sekundární (původce - Evropský parlament, Rada)

- Obecně závazné
- Nařízení, přímý účinek v národním právu
- Směrnice, závazné co do cílů, kterých má být dosaženo
- Rozhodnutí, závazné jen pro účastníky řízení

Harmonizace Evropského práva společností

- Nařízení – vytvoření nových právních forem společností, tzv. supranárodní společnosti
- Směrnice - minimální standard v národním právu členských států

Harmonizace (sbližování) práva společností

Směrnice

- ◆ **První směrnice** o publicitě, oprávnění orgánů jednat ve jménu společnosti a neplatnosti společnosti
- ◆ **Druhá směrnice** o předpisech pro zakládání akciových společností a zachování a změnách jejich základního kapitálu
- ◆ **Třetí směrnice** o fúzí akciových společností
- ◆ **Čtvrtá směrnice** o roční závěrečné akciových společností
- ◆ **Šestá směrnice** o rozdělení akciových společností
- ◆ **Sedmá směrnice** o konsolidovaných účetních závěrkách
- ◆ **Osmá směrnice** o jmenování auditorů
- ◆ **Jedenáctá směrnice** o obchodněprávní publicitě poboček
- ◆ **Dvanáctá směrnice** o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem
- ◆ **Třináctá směrnice** o nabídkách převzetí

Nové právní formy

Nařízení

- Nařízení Rady EHS č. 2137/1985 o **statutu evropského hospodářského zájmového sdružení** účinné od 1.7. 1989
- Nařízení Rady ES č. 2157/2001 o **statutu evropské společnosti, účinné od 8.10.2004**
- Nařízení Rady ES č. 1435/2003 o **statutu evropské družstevní společnosti (družstva), účinné od 18.8.2006**

Plánovaná

- Evropská soukromá společnost (obdoba s.r.o.)

Úroveň harmonizace (sbližování) národních úprav

- ◆ V některých oblastech práva společností došlo spíše k opačnému efektu, a to k prohloubení rozdílů, zejména z důvodů:
 - Častých výjimek uvedených ve směrnicích pro některé členské státy
 - Směrnice stanoví pouze minimální požadavky na národní právo (kompromis mezi členskými státy), avšak některé členské státy přijaly úpravu nad rámec tohoto standardu (přesahující působení směrnice)
 - Směrnice se týkají pouze omezeného počtu právních forem obchodních společností, avšak některé členské státy vztáhly směrnice i na jiné právní formy společností
 - Nezbytnost u každého čl. státu posoudit skutečný rozsah implementace směrnic do národního práva, což ve svém důsledku vede ke konkurenci právních řádů

Proč přemístit sídlo

- ◆ Podnikatelsky výhodnější prostředí v podobě lepších daňových podmínek
- ◆ Lepší postavení většinového společníka vůči menšinovému
- ◆ Méně přísné ručení společníků
- ◆ Slabší nebo žádné účasti zaměstnanců v dozorčí radě společnosti
- ◆ Vyšší kvalita pracovní síly
- ◆ Nižší mzdové náklady
- ◆ Finanční podpora ze strany domácích agentur
- ◆ Zajištění lepšího přístupu na domácí trh
- ◆ Vyšší anonymita vlastnictví
- ◆ Flexibilnější a kvalitnější právní systém

Sídlo společnosti

Právní úprava sídla společnosti rozlišuje mezi:

- ♦ **Zapsaným sídlem** - označuje se jím adresa určená ve stanovách společnosti a zapsaná jako sídlo společnosti v obchodním rejstříku
- ♦ **Skutečným sídlem (hlavní správa)** - místo, odkud je společnost skutečně řízena, kde zasedají její orgány nebo kde se nachází řízení podniku společnosti
- ♦ Některé právní řády, včetně českého, vyžadují shodu mezi zapsaným a skutečným sídlem společnosti

Volný pohyb osob (svoboda usazování)

◆ Primární svoboda usazování

- Právo podnikatele přemístit těžiště výkonu své podnikatelské činnosti na území jiného státu
- U společností výmaz z obchodního rejstříku a zápis téže společnosti do nového v zahraničí
- Do doby přijetí Čtrnácté směrnice prozatím není možná (lze pouze zrušit společnost a založit novou (není právní kontinuita))
- V případě *Daily Mail* dovedl ESD, že primární svoboda usazování dopadá výlučně na fyzické osoby. V následujících rozsudcích však tento rozdíl co do faktického účinku setřel
- Úplnou primární svobodu usazování mají pouze supranárodní formy obchodních společností

◆ Sekundární svoboda usazování

- Rozšiřuje tuto možnost o právo zakládat na území jiných čl. států dceřinné společnosti, pobočky, agentury, zastoupení atd. (zachování právní subjektivity)
- Na charakteru pobočky nic nemění, i když je do ní umístěna hlavní správa společnosti

Osobní statut společnosti

- ◆ S přemístěním sídla společnosti (zapsaného nebo skutečného) je spojována otázka zachování **osobního statutu** společnosti, tj. právního řádu rozhodného pro posouzení vzniku, existence a zániku společnosti, její vnitřní struktury a organizace
- ◆ **Dvě teorie:**
 - **Teorie založení (inkorporace)**
 - Řídí se právem státu, kde došlo k založení, bez ohledu na místo skutečného sídla
 - Možnost umístění hlavní správy i do jiného státu mimo zapsané sídlo
 - **Teorie sídla**
 - Řídí se právem státu, kde je umístěna hlavní správa společnosti
 - Po dobu trvání společnosti – hlavní správa v místě zapsaného sídla
 - **Teorie sídla ve svém důsledku znemožňuje volný pohyb společností se zachováním právní identity, ale také brání efektivním reakcím na změnu hospodářských podmínek a vytváří ze společností zajatce státu**

Teorie založení začíná převládat

- ◆ Teorie založení (inkorporace)
 - Spojeném království, USA, Dánsko, Nizozemsko, Irsko, Finsko, Švédsko, Slovinsko, Chorvatsko, Bulharsko, Slovensko
- ◆ Teorie sídla
 - Německo, Rakousko, Itálie, Francie, Lucembursko, Belgie, Portugalsko, Španělsko, Řecko, Rumunsko, Polsko, Maďarsko
 - Česká republika – teorie založení pro společnosti se sídlem v zahraničí, teorie sídla pro společnosti založené v České republice

Rozhodnutí Evropského soudního dvora

případ Daily Mail 1988

Primární svoboda usazování přísluší jen fyzickým osobám

případ Centros 1998

Není možný zákaz registrace pobočky společnosti s odůvodněním, že společnost byla založena dle právního řádu jiného státu, kde nevykonává žádnou činnost

(Dánsko – teorie založení)

případ Überseering 2002

Společnosti se sídlem v zahraničí musí být přiznána právní i procesní subjektivita v jiném státě, i když národní úprava vyžaduje shodu mezi hlavní správou (skutečným sídlem) a zapsaným sídlem – jednoznačné vítězství teorie založení

(Německo – teorie sídla)

případ Inspire Art 2003

Dovršení trilogie rozhodnutí o přednosti teorie založení před teorií sídla

Členský stát, ve kterém je zřízena pobočka společnosti založené podle práva jiného členského státu, nemůže upravovat otázky související s minimálním kapitálem ručení společníků této společnosti

Konkurence právních řádů

- ◆ Jednotlivá rozhodnutí ESD tak umožnila konkurenci právních řádů, kdy si podnikatel vybírá pro založení společnosti právní řád, který mu nejvíce vyhovuje (např. pro založení společnosti vyžaduje minimální základní kapitál apod.), přičemž hlavní správu společnosti může umístit do členského státu, kde chce skutečně podnikat
- ◆ Umístění hlavní správy má význam rovněž:
 - Pro určení rozhodného práva pro smluvní vztahy
 - Pro daňové otázky

Česká právní úprava

- ◆ Ve vztahu k tuzemským společnostem (nikoli zahraničním)
 - teorie sídla
- ◆ Dle ustanovení § 19 občanského zákoníku sídlo určené adresou se musí shodovat s místem, kde skutečně sídlí, tj. kde mají svoji hlavní správu
- ◆ Ve svém důsledku vede k diskriminaci tuzemských společností – členský stát nemůže uplatnit přísnější úpravu národního práva na zahraniční společnosti, které u nás podnikají prostřednictvím poboček, a současně zamezuje tuzemským společnostem přemístit své podnikání (hlavní správu) do zahraničí

Slovenská právní úprava

- ◆ Legislativa platná od 1.10.2004 umožňuje přemístění hlavní správy společnosti do jiného členského státu
- ◆ Obchodní zákoník vyžaduje pouze zapsané sídlo nacházející se na Slovensku a možnost doručování na tuto adresu
- ◆ Společnosti založené dle slovenského práva - možnost přemístit hlavní správu kamkoli na světě

Možnost přemístění sídla z ČR

- ◆ Přemístění hlavní správy do zahraničí není možné
- ◆ Otázka souladu s komunitárním právem a jeho základními svobodami – svobodou usazování
 - Jediné rozhodnutí ESD týkající se přemístění hlavní správy z členského státu (Daily Mail), ostatní rozhodnutí řešila přemístění pobočky do členského státu
 - ESD však výslovně nevyloučil, že by i otázka přemístění hlavní správy z členského státu nespadala pod svobodu usazování

Jak lze postupovat při přemístění sídla dle platné české právní úpravy

- ◆ Nezbytnost založení nové obchodní společnosti dle právního řádu členského státu, který nejlépe vyhovuje podnikateli
- ◆ Vložení podniku tuzemské společnosti do základního kapitálu nové společnosti anebo po vzniku nové společnosti uzavření smlouvy o prodeji podniku
- ◆ Založení některé ze supranárodních společností (evropská akciová společnost)

Prodej podniku

Na nabyvatele přechází:

- Podnik, včetně všech práv a závazků souvisejících s podnikem
- Práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů
- K přechodu závazků souvisejících s podnikem se nevyžaduje souhlas věřitelů
- Zákonné ručení převodce podniku za splnění závazků nabyvatelem podniku

Nadnárodní formy společností

- ◆ Evropské hospodářské sdružení
- ◆ Evropská společnost
- ◆ Evropské družstvo

Plánované formy

- ◆ Evropská soukromá společnost (obdoba s.r.o.)

Nařízení ohledně nových právních forem

◆ Formou nařízení

- Úprava základních otázek, ostatní ponecháno národní úpravě státu, kde bude umístěno sídlo supranárodní společnosti
- Ve svém důsledku 25 různých úprav evropské akciové společnosti
- Upravena možnost přemístit sídlo, která s sebou však nese změnu osobního statutu společnosti a splnění požadavků národního práva státu, do kterého bude přemístěno sídlo společnosti
- Nařízení vyžaduje, aby hlavní správa byla v členském státě, kde je sídlo společnosti
- Možnost, aby členský stát požadoval shodu mezi zapsaným sídlem a hlavní správou (např. česká právní úprava vyžaduje)

Evropská společnost (SE)

◆ Možnost vzniku (taxativní výčet)

- Nelze postavit tzv. na zelené louce
- Fúzí národních akciových společností
- Jako holdingovou společností minimálně nad dvěma akciovými společnostmi
- Jako dceřinnou společností již stávající SE
- Přeměnou existující akciové společnosti, pokud má dceřinnou společnost alespoň dva roky na území jiného
- Přípustná i opačná změna – přeměna SE na běžnou akciovou společnost

Podmínky SE

- ◆ Základní kapitál 120 000 EUR
- ◆ Ručení do výše upsaného kapitálu
- ◆ Možnost výběru vnitřních orgánů SE
 - Monistický model (správní rada kumulující fce představenstva a dozorčí rady)
 - Dualistický model (představenstvo a dozorčí rada)
- ◆ Evropská korporátní identita

Závěr

- ◆ Přemístění zapsaného sídla ani skutečného sídla (hlavní správy) společnosti není dle české právní úpravy možné
- ◆ Není jednoznačná odpověď, zda úprava neumožňující přemístění hlavní správy není v rozporu se svobodou usazování
- ◆ Úprava supranárodních společností, jakož i návrh 14. směrnice vyžaduje umístění hlavní správy (skutečné sídlo) členského státu do státu, kde je zapsané sídlo
- ◆ Národní úprava tento požadavek pak může zpřísnit, a to tak, že podmiňuje shodu mezi zapsaným a skutečným sídlem
- ◆ S přemístěním zapsaného sídla u supranárodních společností je pak spojována změna osobního statutu společnosti – podřízení národnímu právu státu, kde je umístěno sídlo
- ◆ Identita osobního státu od založení společnosti do jejího zániku je tak zachována v případě založení obvyčné společnosti v členském státě, který je založen na teorii založení, ta umožňuje přemístit hlavní správu do jiného členského státu
- ◆ Nejvýhodnější se tak jeví založení společnosti v zahraničí dle právního řádu, který podnikateli nejlépe vyhovuje, a v případě potřeby otevření pobočky v jiném členském státě, aniž by to mělo jakýkoli dopad na osobní statut zahraniční společnosti

Děkuji za pozornost

Mgr. Jakub Kraus
kraus@akkraus.cz